

УДК 911.3:314-043.92(477.51)

DOI <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.3.08>

Олена Афоніна

кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії, туризму та спорту,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
afoninaolenan@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4886-0435>

**СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
МЕДИКО-ДЕМОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ**

Анотація. Досліджено медико-демографічні процеси, що відображають закономірності старіння населення Чернігівської області. Демографічна ситуація в області характеризується зниженням очікуваної тривалості життя населення, меншою тривалістю життя чоловіків, які проживають у сільській місцевості, незначним зменшенням гендерних відмінностей очікуваної тривалості життя мешканців міських та сільських поселень. Смертність чоловіків і жінок похилого віку має тенденцію до збільшення, однак смертність чоловіків є вищою за смертність жінок у 1,4 раза.

З-поміж головних причин смертності – захворювання системи кровообігу, новоутворення та зовнішні причини. Інвалідність осіб літнього віку частіше реєструється серед мешканців міської місцевості (у 2021 р. у 1,8 раза).

Зростання рівня смертності, кількості осіб з інвалідністю, гендерної різниці в очікуваній тривалості життя дозволяє стверджувати про формування феномену передчасного старіння населення Чернігівської області.

Ключові слова: старіння населення, особи похилого віку, смертність, очікувана тривалість життя, особи з інвалідністю.

Afonina Olena. AGEING OF THE POPULATION IN CHERNIHIV REGION: MEDICAL AND DEMOGRAPHIC ASPECTS

Abstract. The aim of the research is the evaluation of the medical and demographic processes which depict the dynamics and some peculiarities of the population ageing in Chernihiv region. The tasks of the research include the studies of the dynamics of the medical and demographic aspects of population ageing, and the indexes of the life expectancy, death rate, and disabilities among elderly people.

The theoretical approach to the phenomenon of population ageing and its territorial peculiarities is basic for this research. The empirical analysis is based on the data from the State Statistics Service of Ukraine and the Head Department of Statistics in Chernihiv region. The data for the period 2011–2021 were used as the sources of information.

The peculiarities of the demographic ageing level based on the gender characteristics and the types of settlements in the years 2011–2021 are revealed.

The medical and demographic processes which depict the patterns of the population ageing in Chernihiv region are studied. The demographic situation in the region is characterized by the decrease in the population's life expectancy, lower life expectancy among the men living in the rural area, and the unessential decrease of the gender differences in life expectancy among the dwellers of the urban and rural settlements. The death rate among elderly men and women has a tendency to grow, but the death rate among men is 1.4 higher than among women. The main reasons of deaths are the diseases of blood circulatory system, tumors, and external causes. The cases of disabilities among elderly people are registered more often among those living in the rural area (1.8 times more in 2021). Taking into consideration the increase in the death rate, the growth in the number of people with disabilities, and gender differences in life expectancy, it is rightly to state about the formation of such a phenomenon as a premature population ageing in Chernihiv region.

Key words: ageing of population, elderly people, death rate, life expectancy, people with disabilities.

Актуальність теми дослідження. Старіння населення – одна з домінуючих тенденцій ХХІ ст. Воно має важливі та далекосяжні наслідки для суспільства. Старіння населення впливає на всі сфери діяльності держави і насамперед на охорону здоров'я, зайнятість та ринок робочої сили.

Причиною демографічного старіння є зміни у характері відтворення населення. Постійно змінюються умови, які актуалізують дослідження процесу старіння населення та його наслідків. Прискорення темпів старіння населення потребує постійного моніторингу та врахування тенденцій цього процесу.

Стан вивчення питання з аналізом основних праць. Старіння населення – фундаментальний процес, який визначає зміни його вікової структури. Він пов'язаний зі збільшенням питомої ваги осіб літнього віку у загальній чисельності населення. Наслідки старіння населення ще неповною мірою усвідомлюються суспільством. Проте вже накопичено досвід дослідження процесів старіння населення.

У вітчизняних соціально-економічних дослідженнях питанням старіння населення приділяється велика увага. Особливості процесу старіння населення України досліджували науковці Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України [8], Інституту регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України [13]. І. Курило концентрує увагу на процесі старіння населення в контексті реалізації соціально-демографічної політики в Україні [5], О. Захарова характеризує наслідки процесу старіння населення для економіки України [3], І. Цвігун показує зв'язок процесів старіння та смертності населення [14], В. Терещук вивчає старіння населення у соціально-економічному контексті [12], З. Пальян, Д. Виноградова провели статистичну оцінку перспектив старіння населення та визначили його демографічні та соціально-економічні наслідки [11].

Актуальність проблеми старіння населення підтверджується широким спектром суспільно-географічних досліджень. Так, М. Дністрянським обґрунтовано передумови старіння населення як одного з головних чинників демографічної кризи в Україні [2], В. Яворською проаналізовано територіальні відмінності показників постаріння населення України [15], Л. Заставецькою, Т. Заставецьким, Л. Альтгайм, О. Семеген виявлено тенденції розвитку процесу демографічного старіння у країнах Європейського Союзу та Україні [16]. І. Гудзеляк та У. Стефанік аналізували динаміку старіння населення та за допомогою системи індикаторів окреслили суспільно-географічні аспекти демографічного старіння в Україні [1], І. Мельник обґрунтувала просторові відмінності процесу старіння в Україні та фактори, що їх зумовили [7].

Окремими авторами розкрито особливості процесів старіння населення в регіонах України та великих містах: Г. Лабінська (Карпатські області України) [6], І. Курило (м. Київ) [4].

Останнім часом процеси демографічного старіння в Україні та регіонах суттєво прискорилися, тому дослідження у цьому напрямі набувають актуальності.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є оцінка медико-демографічних процесів, що відображають динаміку та деякі особливості старіння населення Чернігівської області.

Завдання дослідження:

- 1) вивчити динаміку медико-демографічних аспектів старіння населення;
- 2) проаналізувати показники очікуваної тривалості життя, смертності та інвалідності осіб похилого віку.

Методи та матеріали дослідження. Проаналізовано динаміку питомої ваги осіб похилого віку, середньої очікуваної тривалості життя під час народження за гендерною ознакою та типом поселень; рівень смертності осіб похилого віку за причинами та гендерною ознакою; кількість уперше визнаних осіб з інвалідністю за типом поселень у Чернігівській області з 2011 по 2021 рр.

Інформаційною базою дослідження слугували дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Чернігівській області.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «старіння населення» можна трактувати двозначно: як процес і як соціально-економічний показник, який характеризується за допомогою цього процесу. Як процес старіння

населення – збільшення питомої ваги осіб похилого віку у загальній кількості населення певної території, а як показник відображає динаміку, тенденції і характер цього процесу. Старіння населення є найважливішим показником соціально-економічного розвитку певної території, відбиває безліч її характеристик, серед яких – якість життя населення, доступність медичної допомоги, тривалість життя населення тощо.

Демографічна ситуація у Чернігівській області викликає серйозне занепокоєння. Безперервна депопуляція, подальше поглиблення процесу старіння суспільства, висока смертність, низька середня тривалість життя населення, а також зниження рівня народжуваності негативно позначаються на всіх сферах життя та діяльності населення.

Згідно зі шкалою Ж. Боже Гарньє–Е. Россета, етап демографічного старіння розпочинається тоді, коли питома вага осіб віком 60 років і старше сягає 12% від загальної чисельності населення території. Динаміку питомої ваги населення вікової категорії 60 років і старше у структурі населення Чернігівської області представлено на рис. 1.

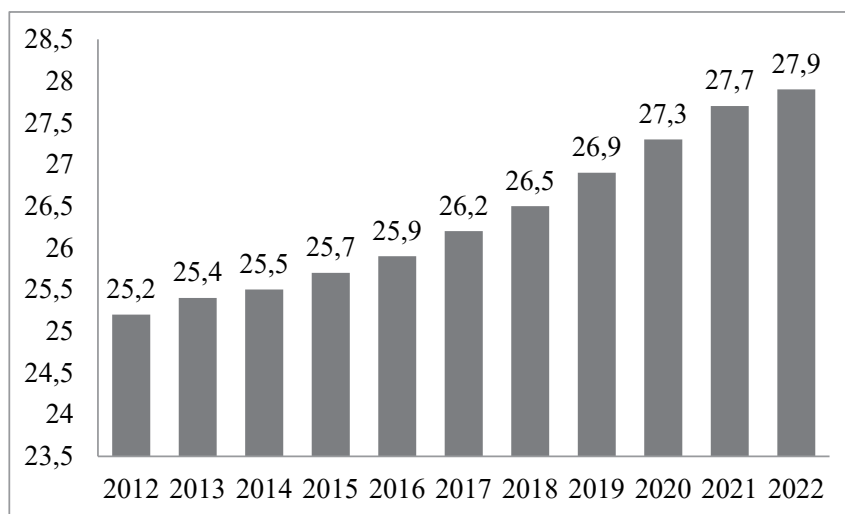

Рис. 1. Динаміка питомої ваги населення віком 60 років і старше у структурі населення Чернігівської області, % (на початок року) [10]

За період з 2012 по 2022 рр. питома вага осіб літнього (60 років і старше) віку у структурі населення Чернігівської області стабільно збільшувалася – приріст становив 2,7%, що підтверджує стійке зростання кількості осіб такої вікової категорії у структурі населення регіону. Середньорічні темпи приросту питомої ваги осіб віком понад 60 років у структурі населення Чернігівської області становили 0,27%.

Додатковим критерієм оцінки процесу старіння населення на Чернігівщині є збільшення середнього віку. За досліджуваний період цей показник збільшився на 1,3 року. Щорічні темпи зростання медіанного віку населення становили 0,13 року. На початку 2022 р. середній вік жіночого населення перевищував чоловічий на 6,4 року (жінки – 47,1 р., чоловіки – 40,7 р.), тобто спостерігається асиметрія тривалості життя за гендерною ознакою з переважанням кількості жінок у старших вікових групах.

Підтвердженням зазначених гендерних відмінностей є аналіз співвідношення кількості представників чоловічої та жіночої статей, який показав, що наявне під час народження домінування кількості хлопчиків нівелюється до 40–44 років, а далі до 65–69 років співвідношення осіб чоловічої та жіночої статі становить 1:1,6, а у віковій групі 70 років і старше на одного чоловіка припадає 2,5 жінки.

Показник очікуваної тривалості життя має суттєві відмінності за типом поселень (табл. 1). За досліджуваний період найбільший показник очікуваної тривалості життя відзначається

у мешканців міських поселень Чернігівської області. Гендерна різниця тривалості життя міського населення зменшилася на півроку, а сільського майже не змінилася. Очікувана тривалість життя чоловіків, які мешкали у сільській місцевості, виявилася нижчою порівняно з чоловіками міських поселень. Гендерні відмінності очікуваної тривалості життя міського населення перевищують аналогічні показники сільського населення в 1,3 раза.

Таблиця 1

Динаміка середньої очікуваної тривалості життя під час народження за гендерною ознакою та типом поселень у Чернігівській області, років (на початок року) [9]

Роки	Область			Міські поселення			Сільська місцевість		
	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки
2012	70,6	64,7	76,3	72,0	66,5	77,0	67,5	61,3	74,6
2013	70,3	64,5	76,1	71,7	66,2	76,8	67,3	61,3	74,3
2014	70,4	64,7	76,1	72,0	66,6	76,9	67,1	61,1	74,2
2015	70,1	63,9	76,4	71,3	65,6	76,7	67,2	60,7	75,1
2016	70,2	64,4	76,1	71,8	66,4	76,8	66,8	60,6	74,1
2017	70,7	64,8	76,6	71,8	66,5	76,7	68,0	61,6	75,6
2018	71,2	66,2	77,1	72,4	66,9	77,5	68,3	62,2	75,4
2019	70,5	64,8	76,4	71,7	66,2	76,9	67,7	61,8	74,6
2020	70,7	64,9	76,6	71,6	66,1	77,0	68,1	62,3	75,0
2021	70,1	64,5	75,8	70,9	65,6	75,9	67,9	61,9	75,0
2022	68,9	63,4	74,7	69,7	64,7	74,7	66,8	60,8	74,0

Зниження показника очікуваної тривалості життя на Чернігівщині, яке фіксується з 2018 р., пов'язане з підвищенням рівня смертності населення. Основними причинами передчасної смерті, погіршення стану здоров'я та інвалідності, особливо серед дорослого населення, є неінфекційні захворювання (інфаркти, інсульты, онкологічні захворювання).

За досліджуваний період рівень смертності чоловіків та жінок літнього віку Чернігівської області збільшувався (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка рівня смертності осіб похилого віку за гендерною ознакою у Чернігівській області, % [9]

Роки	Рівень смертності, %		
	гендерна різниця	чоловіки	жінки
2011	1,3	71,7	54,0
2012	1,2	71,9	59,2
2013	1,3	71,6	53,1
2014	1,4	73,6	54,0
2015	1,4	73,5	53,2
2016	1,3	69,5	51,9
2017	1,4	70,9	50,4
2018	1,3	69,7	52,0
2019	1,4	68,2	49,0
2020	1,5	75,4	51,0
2021	1,4	82,1	57,3

У 2011 р. жіноча смертність була меншою за чоловічу в 1,3 раза. До 2015 р. смертність чоловіків зростала, з 2015 по 2019 рр. зменшилася на 5,3%, а з 2020 р. збільшилась на 13,9%. Смертність жінок похилого віку хвилеподібно зменшувалася, досягаючи мінімуму у 2019 р.

(49,0%), але згодом почала збільшуватися (з 2019 по 2021 рр. на 8,3%). Збільшилася і гендерна різниця показника смертності.

До головних причин смертності чоловіків та жінок післяпрацевдатного віку у Чернігівській області належать хвороби системи кровообігу та онкологічні захворювання, що відповідає загальносвітовим та загальнодержавним показникам (табл. 3). Аналіз смертності за причинами смерті показав, що лідируюча позиція належить смертності від хвороб системи кровообігу (від 74,2% у 2011 р. до 66,8% у 2021 р. від загальної кількості померлих). Внесок жінок у смертність від хвороб системи кровообігу мав тенденцію до зменшення. У жінок літнього віку смертність від хвороб системи кровообігу відрізнялася від чоловічої смертності підвищенням показника на 12,7% у 2011 р., з подальшим зниженням на 11,2% у 2021 р.

Друге рангове місце належить показнику смертності від новоутворень (2021 р. – 8,8%), для якого характерна тенденція до зниження. Смертність чоловіків та жінок від онкологічних захворювань підвищилася у 2019 р., а згодом знизилася до попередніх показників.

Таблиця 3

Динаміка рівня смертності осіб похилого віку за причинами та гендерною ознакою у Чернігівській області, % [10]

Причини смертності	2011		2013		2015		2017		2019		2021	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Новоутворення	12,5	6,3	13,0	6,4	12,7	6,4	12,6	7,0	13,3	7,4	12,3	5,9
Хвороби системи кровообігу	77,3	90,0	77,1	89,1	77,7	89,3	78,4	89,2	77,3	88,5	78,0	89,2
Хвороби органів дихання	3,9	1,1	3,8	1,5	3,5	1,1	3,3	1,0	2,8	0,9	2,9	1,2
Хвороби органів травлення	1,4	0,8	1,6	1,1	1,8	1,3	1,6	1,1	1,4	1,2	2,0	1,5
Зовнішні причини смерті	3,7	1,0	3,2	1,1	2,9	0,9	2,7	0,8	3,2	0,9	3,3	1,0
Інші причини	1,2	0,8	1,3	0,8	1,4	1,0	1,4	0,9	2,0	1,1	1,5	1,2

Необхідно відзначити і смертність осіб похилого віку, зокрема чоловіків Чернігівської області, від зовнішніх причин (2021 р. – 3,3%). Ці причини є досить вагомими факторами смертності, які пов'язують із асоціальним способом життя, і призводять до зниження тривалості життя.

Старіння населення відбувається одночасно із погіршенням стану здоров'я. Викликає занепокоєння високий рівень захворюваності осіб старшої вікової категорії. Хвороби здебільшого є причиною інвалідності. Протягом досліджуваного періоду зафіксовано зростання кількості осіб з інвалідністю як серед міського, так і сільського населення Чернігівської області (рис. 2).

Темпи зростання кількості осіб з інвалідністю серед міського населення дещо вищі порівняно із сільським населенням, що підтверджує факт негативного впливу міського середовища на організм людини. У 2017 р. питома вага осіб з інвалідністю у загальній чисельності населення області становила 37,6 осіб/на 10 тис осіб.

За досліджуваній період інвалідність населення зросла на 3,8% (у 2017 р. уперше визнано інвалідами 3882 особи, а у 2021 р. – 4030 осіб). Інвалідність міського населення (2599 осіб уперше визнано інвалідами) перевищує інвалідність сільського населення (1431 людину вперше визнано інвалідами) більш ніж у 1,8 раза.

З-поміж уперше визнаних осіб з інвалідністю збільшилася кількість осіб післяпрацевдатного віку. У 2017 р. вони становили 21,1% від кількості тих осіб, які вперше визнані інвалідами, а у 2021 р. – 23,6%. Збільшення кількості осіб з інвалідністю похилого віку пояснюється тим, що патологія однієї із систем організму людини літнього віку призводить до швидкої

перенапруги інших систем. Сукупність складних функціональних розладів, які виникають, виснажує організм і як наслідок призводить до інвалідності, старіння та смерті. Велике значення має складне матеріальне становище, недоступність своєчасної та якісної медичної допомоги, неможливість оплатити лікування.

Рис. 2. Динаміка кількості уперше визнаних осіб з інвалідністю у Чернігівській області за типом поселень, осіб/10 тис. осіб [10]

Висновки. За період 2011–2021 рр. у Чернігівській області зафіксовано зниження очікуваної тривалості життя як чоловіків, так і жінок, низькі показники очікуваної тривалості життя чоловіків, які проживають у сільській місцевості, незначне зменшення гендерних відмінностей очікуваної тривалості життя мешканців міських та сільських поселень.

Смертність чоловіків та жінок похилого віку має тенденцію до збільшення, однак смертність чоловіків була більшою за смертність жінок (у 2021 р. у 1,4 раза). Головними причинами смертності є захворювання системи кровообігу, новоутворення, зовнішні причини.

Протягом досліджуваного періоду відбувалося зростання кількості осіб з інвалідністю як серед міського, так і сільського населення Чернігівської області. Темпи зростання кількості осіб з обмеженими можливостями життєдіяльності серед міського населення дещо вищі порівняно із сільським. Кількість осіб з інвалідністю похилого віку найчастіше реєструється серед тих, які проживають у міських поселеннях (у 2021 р. у 1,8 раза).

Новизна дослідження. Виявлено особливості рівня демографічного старіння населення Чернігівської області за гендерною ознакою та типом поселень з 2011 до 2021 рр.

Список використаних джерел:

1. Гудзеляк І., Стефаник У. Старіння населення України. *Часопис соціально-економічної географії*. 2014. Вип. 16, № 1. С. 89–94. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chseg_2014_16_15.pdf.
2. Дністрянський М. Демографічна криза в Україні: об'єктивні історико-географічні передумови та суб'єктивні геополітичні інтерпретації. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Географічні науки*. 2012. № 9. С. 76–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnug_2012_9_16.
3. Захарова О. Демографічне старіння населення: наслідки та перспективи для України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Економіка*. 2018. № 9(37). С. 11–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2018_9_4.
4. Курило І. Демографічне старіння у столиці України, його особливості та сучасні виклики. *Демографія та соціальна економіка*. 2020. № 3 (41). С. 17–36. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2020.03.017>.

5. Курило І. Старіння населення в Україні у дзеркалі соціально-демографічної політики. *Демографія та соціальна економіка*. 2012. № 2. С. 23–32. URL: <https://dse.org.ua/arhcrive/18/2.pdf>.
6. Лабінська Г.М. Демографічне старіння населення Карпатських областей України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України* : збірник наукових праць. Львів, 2009. Вип. 5: Суспільно-політичні та соціально-економічні процеси в регіонах. С. 162–171.
7. Мельник І.Г. Суспільно-географічні аспекти старіння населення в Україні. *Економічна та соціальна географія* : науковий збірник. Київ, 2011. Вип. 62. С. 73–85. URL: http://www.geograf.com.ua/pdf/economysocgeo/zb62/09_Melnik_73-85.pdf.
8. Населення України. Імперативи демографічного старіння. Київ : ВД «АДЕФ-Україна», 2014. 288 с. URL: https://www.idss.org.ua/monografi/2014_Naselennya.pdf.
9. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернігівській області: вебсайт. URL: <http://www.chernigivstat.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2024).
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України: вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2024).
11. Пальян З., Виноградова Д. Статистичне оцінювання перспектив старіння населення України. *ЛОГОС. Мистецтво наукової думки. Економічні науки*. 2018. № 1. С. 44–47. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/63>.
12. Терещ В. Депопуляція та старіння населення у соціально-економічному контексті. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 1. С. 92–97. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_22.pdf.
13. Теслюк Р., Бідак В. Старіння населення України та соціальна вразливість людей похилого віку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-14>.
14. Цвігун І. Особливості старіння і смертності населення в Україні. Міжнародний науковий журнал «Грайль науки». 2021. № 9. С. 241–242. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.10.2021.41>.
15. Яворська В. Суспільно-географічні аспекти старіння населення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія*. 2014. 1(62). С. 34–41. URL: <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2014.62.9>.
16. Zastavetska L., Zastavetskyi T., Althaim L., Semehen O. Demographic aging trends in EU countries and Ukraine. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 6. С. 57–63. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/12/324-8.pdf>.

References:

1. Hudzeliak, I., Stefanyk, U. (2014). Starinnia naseleennia v Ukraini [Population Ageing in Ukraine]. *Chasopys sotsialno-ekonomichnoi geographii. Vypusk 16 [Bulletin in Social and Economic Geography]*. Edit. 16, № 1, 89–94. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chseg_2014_16_15.pdf [In Ukrainian].
2. Dnistrianskyi, M. (2012). Demohrafichna kryza v Ukraini: obiektyvni istoryko-geografichni peredumovy ta subiektyvni geopolitychni interpretatsii [Demographic Crisis in Ukraine: Objective Historic-Geographic Preconditions and Subjective Geopolitical Interpretations]. *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Serii: Geografichni nauky [Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University. Edition: Geographic Sciences]*. № 9, 76–81. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnug_2012_9_16 [In Ukrainian].
3. Zakharova, O. (2018). Demohrafichne starinnia naseleennia: naslidky ta perspektyvy dlia Ukrainy [Demographic Ageing of Population: Consequences and Perspectives for Ukraine]. *Naukovi zapysky natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Ekonomika [Scientific Papers of National University “Ostroh Academy”. Edition: Economics]*. № 9 (37), 11–15. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2018_9_4 [In Ukrainian].
4. Kurylo, I. (2020). Demohrafichne starinnia u stolytsi Ukrayiny, yoho osoblyvosti ta suchasni vyklyky [Demographic Aging in the Capital of Ukraine, its Features and Modern Challenges]. *Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika [Demography and Social Economy]*, 3 (41), 17–36. <https://doi.org/10.15407/dse2020.03.017> [In Ukrainian].
5. Kurylo, I. (2012). Starinnia naseleennia v Ukraini u dzerkali sotsialno-ekonomichnoi polityky [Population Ageing in Ukraine in the Mirror of Social and Demographic Policy]. *Demographiia ta socialna ekonomika [Demography and Social Economy]*. № 2, 23–32. Retrieved from: <https://dse.org.ua/arhcrive/18/2.pdf> [In Ukrainian].

6. Labinska, H. (2009). Demografichne starinnia naseleння Karpatskykh oblastei Ukrainy [Demographic Aging of Population in the Carpathian Regions of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy: zbirka naukovykh prats [Social and Economic Problems at the Current Period in Ukraine: Collection of Scientific Papers]*. Vol. 5: Sozialno-politychni ta sotsialno-ekonomichni protsesy v regionah [Social-Political and Social-Economic Processes in Regions]. Lviv, 162–171 [In Ukrainian].
7. Melnyk, I. (2011). Sotsialno-geografichni aspekty starinnia naseleння v Ukraini [Social-Geographic Aspects of Population Aging in Ukraine]. *Ekonomichna ta sotsialna geografiia: naukove vydannia [Economic and Social Geography: Scientific Collection]*. Kyiv: Edition 62, 73–85. Retrieved from: http://www.geograf.com.ua/pdf/economsocegeo/zb62/09_Melnik_73-85.pdf [In Ukrainian].
8. Naseleння Ukrainy. Imperatyvy demografichnoho starinnia [Population of Ukraine. The Imperatives of Demographic Ageing] (2014). Kyiv: Publ. House ADEF-Ukraine, 288. Retrieved from: https://www.idss.org.ua/monografii/2014_Naseleण्या.pdf [In Ukrainian].
9. Ofitsiynyi sait Holovnoho viddilennia statystyky v Chernihivskii oblasti [Official Site of Head Department of Statistics in Chernihiv region]. Retrieved from: <http://www.chernigivstat.gov.ua> (Last accessed: 12.02.2024) [In Ukrainian].
10. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official Site of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Last accessed: 12.02.2024) [In Ukrainian].
11. Palian, Z., Vynohradova, D. (2018). Statystychni otsiniuvannia perspektyv starinnia naseleння Ukrainy [Statistical assessment of population ageing perspectives.] *Mystetstvo ekonomichnoi dumky. Ekonomichni nauky, № 1. [The Art of Economic Thinking. Economic Sciences, № 1]*. LOGOS: 44–47. Retrieved from: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/63> [In Ukrainian].
12. Terets, V. (2009). Depopuliatyia ta starinnia naseleння u sotsialno-ekonomichnomu konteksti [Depopulation and Population Ageing in Social-Economic Context]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu [Bulletin of Khmelnytskyi National University]*. № 1, 92–97. Retrieved from: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_1/zmist.files/_22.pdf [In Ukrainian].
13. Tesliuk, R., Bidak, V. (2023). Starinnia naseleння Ukrainy ta sotsialna vrazlyvist liudei pokhyloho viku [Population Ageing in Ukraine and Social Vulnerability of Senior Citizens]. *Ekonomika ta suspilstvo [Economics and Society]*. № 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-14> [In Ukrainian].
14. Tsvigun, I. (2021). Osoblyvosti starinnia i smertnosti naseleння v Ukraini [Specific Features of Ageing and Death Rate of Population in Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky» [International scientific journal “Grail of Science”]*. № 9, 241–242. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.22.10.2021.41>.
15. Yavorska, V. (2014). Suspil'no-geografichni aspekty starinnia naseleण्या [Social and geographical aspects of population aging]. *Visnyk Kyivskogo natsionalnoho universytetu, Geografiya [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Geography]*. 1 (62), 34–41. <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2014.62.9> [In Ukrainian, abstr. in English].
16. Zastavetska L., Zastavetskyi T., Althaim L., Semehen O. (2023). Demographic Ageing Trends in EU Countries and Ukraine. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu [Bulletin of Khmelnytskyi National University]*. № 6, 57–63. Retrieved from: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/12/324-8.pdf>.

Стаття надійшла до редколегії
29.02.2024 р.